

**Sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny
za rok 2016 wraz z potrzebami związanymi z ich realizacją**

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Radomiu

Marzec 2017 rok

Zgodnie z Uchwałą Nr 254/2011 Rady Miejskiej w Radomiu z dnia 21 grudnia 2011 roku, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej został wyznaczony na realizatora zadań z zakresu wspierania rodziny, wynikających z przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Zgodnie z ww. ustawą do zadań własnych gminy należy m.in.:

- 1. Opracowywanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny.**
- 2. Tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny.**
- 3. Tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych przez:**
  - 3.1.** zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny,
  - 3.2.** zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
  - 3.3.** organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
  - 3.4.** prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci.
- 4. Finansowanie.**
  - 4.1.** podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
  - 4.2.** kosztów związanych z udzielaniem pomocy ponoszonej przez rodziny wspierające.
- 5. Prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, zamieszkałego na terenie gminy.**
- 6. Sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie.**
- 7. Określenie potrzeb w zakresie realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny.**

Odnosząc się do ww. zadań Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej po zebraniu informacji od innych podmiotów pracujących na rzecz dzieci i rodzin przedstawia zakres realizowanych działań.

Ad. 1. Opracowywanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny.

Ośrodek w 2015 roku przygotował Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2015-2017, który Uchwałą Nr 149/2015 Rady Miejskiej w Radomiu z dnia 26 czerwca 2015 roku został przyjęty do realizacji. Przyjęty Program wyznacza kierunki działań dla instytucji, placówek i organizacji działających w obszarze pomocy rodzinie łącząc działania podejmowane przez sektor publiczny oraz pozarządowy.

Głównym celem działań podejmowanych w ramach Programu jest poprawa funkcjonowania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz stworzenie warunków umożliwiających powrót dziecka do rodziny

naturalnej. Poza celem głównym w Programie określono cele szczegółowe, których sposób realizacji przedstawiają poniższe tabele.

W odniesieniu do celu 1: *Poprawa sytuacji materialnej rodzin poprzez wsparcie w realizowaniu funkcji ekonomicznej, tworzenie warunków umożliwiających zaspokojenie podstawowych potrzeb bytowych.*

Rodzaj realizowanego zadania	Jednostka realizująca	Dane liczbowe za 2016 rok
Świadczenia pomocy społecznej - zasiłek okresowy - zasiłki celowe - zasiłki celowe specjalne	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczba rodzin objętych wsparciem: - zas. okresowy 5.319 rodzin - zas. celowy 6.657 rodzin - zas. celowy specjalny 458 rodzin
Program „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania” - obiady w szkole, przedszkolu - zasiłek celowy na zakup posiłku	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczba dzieci objętych wsparciem: - obiady w szkole, przedszkolu 2.496 dzieci - zas. celowy na zakup posiłku 2.897 dzieci
Świadczenia rodzinne wraz z dodatkami: - zasiłki rodzinne - zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczba rodzin objętych wsparciem: - zasiłki rodzinne 6802 rodziny . na 1 dziecko 2672 rodzin . na 2 dzieci 2961 rodzin . na 3 dzieci 905 rodzin . na 4 i więcej dzieci 264 rodzin - zapomoga z tyt. urodzenia dziecka 1765 osób
Świadczenia z funduszu alimentacyjnego	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczba rodzin objętych wsparciem: - 1344 w tym: . z 1 dzieckiem 973 rodziny . z 2 dzieci 301 rodzin . z 3 dzieci 53 rodzin . z 4 dzieci i więcej 17 rodzin
Świadczenie "500 Plus"	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczba rodzin objętych wsparciem: - 14859 w tym: . na 1 dziecko 9520 rodzin . na 2 dzieci 4225 rodzin . na 3 dzieci 895 rodzin . na 4 dzieci i więcej 219 rodzin

Stypendia szkolne	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczba wypłaconych stypendiów: - 4.044
Program „Karta Rodzina Plus”	Urząd Miejski	Liczba rodzin, które złożyły wnioski o wydanie „Karty Rodzina Plus”: - 554 Liczba aktywnych kart: - 2.524

Odnosząc się do celu 1 dotyczącego poprawy sytuacji materialnej rodzin należy zaznaczyć, że liczba rodzin korzystających z pomocy finansowej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w stosunku do ubiegłych lat systematycznie spada. Z dostępnych danych wynika, że w 2014 roku ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało 8.518 rodzin, w 2015 roku - 8.189 rodzin, a w 2016 roku – 7.660 rodzin. W ciągu ostatniego roku liczba rodzin objętych pomocą społeczną spadła blisko o 7 %.

Dominującymi problemami rodzin korzystających z pomocy były:

- ubóstwo - 31%,
- bezrobocie - 27%,
- niepełnosprawność i długotrwała lub ciężka choroba - 20%,
- sytuacja kryzysowa - 6%,
- bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego - 5%,
- potrzeba ochrony macierzyństwa – 3%.

Z powyższego wynika, że problem bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz potrzeba ochrony macierzyństwa był dominujący w przypadku 612 środowisk z 7660 korzystających z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Radomiu. Należy zauważyć, że nie oznacza to jednak, że w przypadku pozostałych środowisk nie występował. Bardzo często wśród rodzin dotkniętych problemami ubóstwa, bezrobocia, niepełnosprawności czy sytuacji kryzysowej, współwystępują trudności wychowawcze z dziećmi i problemy opiekuńcze.

Od 1 kwietnia 2016 roku ruszył Program Rodzina 500+. Zgodnie z ustawą o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci z dnia 11 lutego 2016 roku (Dz. U. z 2016 r. poz. 195, 1579) z pomocy w formie świadczenia wychowawczego skorzystały rodziny z dziećmi do 18 roku życia. Każda rodzina mogła ubiegać się o 500 zł na drugie i kolejne dziecko, bez dodatkowych warunków. Rodziny o niskich dochodach otrzymywały świadczenie także dla pierwszego i jedyne dziecko, przy spełnieniu kryterium dochodowego na osobę w rodzinie 800 zł lub 1200 zł netto w przypadku wychowywania dziecka niepełnosprawnego. W tabeli powyżej przedstawiono liczbę rodzin, które skorzystały z Programu. Jak wynika z przedstawionych danych, prawie 15 tys. rodzin zostało objętych świadczeniem, w tym blisko 7 tys. korzystających ze świadczeń rodzinnych, co niewątpliwie poprawiło ich sytuację materialną i ograniczyło rozmiar ubóstwa w regionie.

Poza wsparciem finansowym rodziny z dziećmi miały możliwość korzystania z ulg w ramach Programu „Karta Rodzina Plus”. Do Programu w ramach partnerstwa przystąpiło dotychczas 49 podmiotów (w tym 11 podmiotów w 2016 roku) oferujących atrakcyjne cenowo usługi i produkty. Od początku realizacji Programu, tj. od 2014 roku z oferty skorzystało 2.217 rodzin na podstawie 17.872 wydanych kart. Obecnie aktywne są 11.083 karty. Dane liczbowe dot. 2016 roku przedstawiono w tabeli powyżej.

Rodziny korzystały również z pomocy rzeczowej, którą najczęściej w formie paczek żywnościowych, artykułów szkolnych, odzieży, zabawek świadczyło wiele podmiotów. Wśród nich Placówki Wsparcia Dziennego (*KARAN, Oratorium, Radomskie Towarzystwo Dobroczynności*), Publiczny Ogródek Jordanowski, Caritas Pallotyńska Prowincji Chrystusa Króla Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego, Stowarzyszenie Centrum Młodzieży ARKA w Radomiu.

W odniesieniu do celu 2: Zbudowanie systemu wsparcia dla rodzin zagrożonych dysfunkcjami oraz dla rodzin dysfunkcyjnych.

Rodzaj realizowanego zadania	Jednostka realizująca	Dane liczbowe za 2016 rok
Wsparcie asystenta rodziny	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Ośrodek zatrudniał 6 asystentów, którzy pracowali w 100 rodzinach, w których było 262 dzieci.
Grupy wsparcia Grupy edukacyjne	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczba prowadzonych grup: - 2 grupy wsparcia zrzeszające 15 osób - 32 grupy edukacyjne zrzeszające 420 osób
	Ośrodek Interwencji Kryzysowej	Liczba osób objętych wsparciem - 12
Poradnictwo specjalistyczne: - psychologiczne - pedagogiczne - prawne	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczba udzielonych porad: - 648 rodzin skorzystało ze wsparcia psychologicznego - 14 rodzin uzyskało porady pedagogiczne - 940 rodzin otrzymało porady prawne
	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 1	Liczba udzielonych porad i konsultacji: - 716 porad psychologicznych - 304 porady pedagogiczne - 286 konsultacji psychologicznych - 75 konsultacji pedagogicznych

	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 2	Liczba osób objętych wsparciem w postaci: - konsultacji psychologiczno – pedagogicznych – 2156 - porad psychologiczno – pedagogicznych - 189
	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 3	Liczba udzielonych porad i konsultacji psychologicznych i pedagogicznych dla rodziców - 141 osób
	Specjalistyczna Poradnia Rodzinna <i>Domowe Ognisko</i>	Liczba udzielonych porad prawnych, psychologicznych i pedagogicznych - 608
	Caritas Diecezji Radomskiej <i>Dzienny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy</i>	Liczba osób które skorzystały ze wsparcia: - psychologicznego - 134 osób - prawnego - 148 osób
	Ośrodek Interwencji Kryzysowej	Liczba udzielonych porad: - 467 prawnych - 512 psychopedagogicznych
	Publiczny Ogródek Jordanowski	Liczba udzielonego wsparcia: - 190 porad psychologicznych i pedagogicznych
	Stowarzyszenie Centrum Młodzieży ARKA w Radomiu	Liczba udzielonego wsparcia: - 40 konsultacji psychologicznych
Prowadzenie zespołów interdyscyplinarnych w ramach programu „Rodzina w remoncie”	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczba prowadzonych zespołów: - 6

Jak wynika z dokumentacji cel 2, realizowany jest przez liczne podmioty. Podejmowane działania dotyczą zapewnienia systemu wsparcia poprzez prowadzenie specjalistycznego poradnictwa w zakresie pomocy psychologicznej, pedagogicznej i prawnej. Z uwagi na szeroką ofertę bezpłatnego poradnictwa można uznać, że potrzeby mieszkańców Radomia w tym zakresie są zaspokojone.

Należy wspomnieć, że od stycznia 2016 roku zgodnie z ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 roku o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej (Dz.U. z 2015 r. poz. 1255) i Zarządzeniem Nr 955/2015 Prezydenta Miasta Radomia z dnia 9 grudnia 2015 roku, utworzono w Radomiu 9 punktów nieodpłatnej pomocy prawnej.

Punkty zlokalizowane są przy ul. Reja 5, ul. Limanowskiego 134 i ul. Wyścigowej 16. W ten sposób Gmina zapewniła dostęp do nieodpłatnej pomocy prawnej m.in. osobom, które nie ukończyły 26-go roku życia, osobom otrzymującym świadczenia z pomocy społecznej na podstawie ustawy o pomocy społecznej, osobom posiadającym Kartę Dużej Rodziny, osobom, które ukończyły 65 lat. W 2016 roku z pomocy w tej formie skorzystało 1966 osób.

Jak wynika z dostępnych dokumentów mieszkańcy gminy Radom w razie potrzeby mogą liczyć również na wsparcie w formie terapii psychologicznej i pedagogicznej, oraz terapii uzależnień. Pomoc taką świadczą różne instytucje i placówki, m.in.: Caritas Diecezji Radomskiej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Poradnie Psychologiczno - Pedagogiczne, Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Poradnia Rodzinna Domowe Ognisko, Stowarzyszenie Centrum Młodzieży ARKA w Radomiu.

Rodzaj realizowanego zadania	Jednostka realizująca	Dane liczbowe za 2016 rok
Terapia indywidualna i grupowa	Caritas Diecezji Radomskiej	Liczba osób które skorzystały ze wsparcia: - 185 osób (w tym 73 osoby doświadczające przemocy i 112 osób z różnymi trudnościami emocjonalnymi)
	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Liczba osób, które podjęły terapię: - 427
	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 3	Liczba rodzin objętych terapią: - 22
	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 2	Liczba osób objętych terapią: - 403 logopedyczną - 33 psychologiczną - 6 systemową
	Stowarzyszenie Centrum Młodzieży ARKA w Radomiu	Liczba rodzin objętych terapią: - 8
	Ośrodek Interwencji Kryzysowej	Liczba rodzin objętych wsparciem: - 8 osób objętych terapią psychodynamiczną - 532 osoby objęte pomocą w formie rozmów terapeutycznych

	Poradnia Rodzinna <i>Domowe Ognisko</i>	Liczba przeprowadzonych terapii: - 152 terapie indywidualne - 58 terapii małżeńskich - 5 terapii rodzinnych - 2 terapie grupowe
--	--	---

Szereg placówek prowadziło również różnego rodzaju ogólnodostępne zajęcia korekcyjne, edukacyjne, warsztaty, wykłady, poruszające zagadnienia wychowawcze, mające na celu budowanie prawidłowych więzi rodzinnych, rozwój kompetencji rodzicielskich i zapobieganie różnym patologiom. Wśród nich można wskazać Mazowieckie Stowarzyszenie Terapii i Readaptacji Społecznej MASTERS, Publiczny Ogródek Jordanowski, Poradnie Psychologiczno – Pedagogiczne: Nr 1, Nr 2, Nr 3, Poradnię Rodziną *Domowe Ognisko*.

Dla mieszkańców Radomia udostępniony jest również telefon zaufania 19288 i Radomska Pomoclinia 800 900 007 obsługiwana przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Ośrodek Interwencji Kryzysowej. Ta forma pomocy bardzo często okazuje się istotna z uwagi na anonimowość, jak również w wielu przypadkach jest pierwszym krokiem w poszukiwaniu profesjonalnej pomocy. W 2016 roku z pomocy w tej formie skorzystało 163 osoby.

W odniesieniu do celu 3. *Poprawa funkcjonowania społecznego dzieci i młodzieży.*

Rodzaj realizowanego zadania	Jednostka realizująca zadanie	Dane liczbowe za 2016 rok
Działania integrujące i aktywizujące mieszkańców Radomia	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Radomiu	Liczba zrealizowanych: ▪ festynów i pikników – 47 , w których uczestniczyło około - 16.650 osób ▪ imprez okolicznościowych – 60 , w których uczestniczyło około - 2132 osób
Prowadzenie Placówek Wsparcia Dziennego	Stowarzyszenie Katolicki Ruch Antynarkotyczny <i>KARAN</i> w Radomiu	Średnia liczba dzieci korzystających z placówki: - 31
	Radomskie Towarzystwo Dobroczynności w Radomiu	Średnia liczba dzieci korzystających z placówki: - 17
	Caritas Diecezji Radomskiej w Radomiu	Średnia liczba dzieci korzystających z placówki: - 31

	Zgromadzenie Sióstr Św. Michała Archaniola Katolicka Świetlica Profilaktyczno- Wychowawcza ORATORIUM	Średnia liczba dzieci korzystających z placówki: - 36
Prowadzenie Świetlicy Środowiskowej/ Klubu/ Centrum	Caritas Pallotyńska	Liczba dzieci korzystających ze wsparcia: - 45
	Publiczny Ogródek Jordanowski	Liczba dzieci korzystających ze wsparcia: - 100
	Stowarzyszenie Centrum Młodzieży ARKA w Radomiu	Liczba dzieci korzystających ze wsparcia: - 500
	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Centrum Wolanowska	Liczba dzieci korzystających ze wsparcia: - 35

Z nadesłanych sprawozdań wynika, że Gmina podejmuje różnorodne działania na rzecz wspierania funkcjonowania społecznego dzieci i młodzieży oraz form organizowania czasu wolnego, służących umacnianiu więzi rodzinnych. Bezpłatne kolonie, obozy oraz stacjonarne formy wypoczynku letniego i zimowego zabezpieczają rodziny w trudnej sytuacji finansowej. Działające na terenie Radomia placówki wsparcia dziennego prezentują bogatą ofertę dla dzieci z rodzin wykluczonych społecznie.

Podsumowując realizację założonych w Programie celów należy stwierdzić, że mieszkańcy otrzymują interdyscyplinarną pomoc z zakresu wspierania rodzin. Analiza podejmowanych działań wskazuje na to, że podmioty realizujące cele i zadania określone w Programie dokładają starań, by oferta dla rodzin była szeroko dostępna i dostosowana do ich potrzeb. Działalność różnych instytucji i organizacji omówiono szerzej w adnotacji 3.2. i 3.4.

Ad. 2. Tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny.

Sześciu asystentów rodziny zatrudnionych w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej, uczestniczyło w licznych szkoleniach organizowanych przez firmy zewnętrzne.

Szkolenia asystentów rodziny dotyczyły następujących zagadnień:

- elementy prawa istotne w pracy asystenta rodziny,
- psychospołeczne zagadnienia funkcjonowania rodziny,

- asystentura jako alternatywna forma pomocy rodzinie,
- praca asystenta z rodzinami o szczególnych potrzebach,
- asystentura - nowatorska usługa w systemie wspierania rodzin (wymiar prawny, psychologiczny i metodyczny),
- profilaktyka uzależnień chemicznych i behawioralnych,
- drama w pracy z dzieckiem krzywdzonym.

Ponadto jeden z asystentów uzupełniał swoje wykształcenie, kontynuując naukę na uczelni wyższej, na kierunku: pedagogika, specjalność: pedagogika społeczna i terapia pedagogiczna.

Dodatkowo celem zachowania i wzmocnienia kompetencji zawodowych asystentów oraz przeciwdziałania zjawisku wypalenia zawodowego Ośrodek zatrudniał na umowę zlecenie psychoterapeutę superwizora.

Ad. 3. Tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem.

Istotą prawidłowego funkcjonowania rodziny jest spójność, harmonia oraz realizacja podstawowych jej funkcji. W sytuacji, gdy rodzina nie jest w stanie wypełniać swoich funkcji dochodzi do procesu jej dysfunkcyjności, który może przebiegać na poziomie napięć, konfliktów, deprywacji potrzeb, zaniedbań opiekuńczo-wychowawczych, rozpadu, rozbicia oraz patologii zachowań.

Z dostępnych analiz wynika, że rodziny dysfunkcyjne są środowiskami wieloprogowymi. Rodziny te nie wywiązują się w pełni z obowiązków wobec własnych dzieci, tym samym, nie spełniają oczekiwań swoich członków oraz społeczeństwa. W związku z powyższym zachodzi konieczność szerokiego i spójnego oddziaływania na poszczególnych jej członków. W celu zapewnienia dzieciom właściwych warunków rozwojowych, a także wzmocnienia funkcji wychowawczych rodziców, na terenie Gminy Miasta Radomia dostępna jest szeroka oferta pomocowa.

W 2016 roku rodziny miały możliwość skorzystania za pośrednictwem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz radomskich instytucji i organizacji ze wsparcia finansowego, pomocy asystenta rodziny, wsparcia placówek wsparcia dziennego, świetlic socjoterapeutycznych, poradni, organizacji działających na rzecz osób uzależnionych, a także organizacji pracujących z ofiarami przemocy.

Ad. 3.1. Zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Radomiu w 2016 roku zatrudniał sześciu asystentów rodziny. Wszyscy zatrudnieni byli na umowę o pracę, w pełnym wymiarze godzin, w ramach zadaniowego czasu pracy. Koszty ich wynagrodzenia dofinansowane zostały z dotacji w ramach "Programu asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej na 2016 rok".

Wydatki poniesione na wynagrodzenie asystentów w 2016 roku

Ogólna kwota wydatków poniesionych na wynagrodzenie asystentów, z czego:	215.685,04 zł
środki z budżetu gminy	97.616,04 zł
środki pozyskane w ramach dotacji wojewody	118.069,00 zł

Wsparciem asystenta rodziny zostało objętych 100 środowisk, w których wychowywano 262 dzieci.

W 23 środowiskach o konieczności współpracy z asystentem zdecydował Sąd, wydając w tej sprawie postanowienie. Analiza wydanych postanowień wskazuje, że 5 wydano w 2016 roku, 10 wydano w 2015 roku, 6 w 2014 roku, i 2 w 2012 roku. W 2013 roku Sąd nie wydał żadnego postanowienia o konieczności współpracy rodziny z asystentem.

W 7 środowiskach o wsparcie asystenta ubiegali się sami klienci, w 6 przypadkach były to osoby, których dzieci umieszczone zostały w pieczy zastępczej, w pozostałych przypadkach tj. w 71 środowiskach o wsparcie asystenta wnioskowali pracownicy socjalni.

W przypadku 6 rodzin, w których pracował asystent rodziny w wyniku stwierdzenia nieprawidłowości opiekuńczo - wychowawczych 13 dzieci umieszczono w pieczy zastępczej. W wyniku poprawy funkcjonowania rodziców do rodziny biologicznej wróciło 16 dzieci (5 rodzin). W przypadku 2 rodzin zapadł wyrok o pozbawieniu rodziców władzy rodzicielskiej.

W 2016 roku 24 rodziny zakończyły pracę z asystentem, w tym:

- w 12 przypadkach z uwagi na osiągnięcie wyznaczonych celów,
- w 7 środowiskach ze względu na zaprzestanie współpracy ze strony rodziny,
- w 3 rodzinach z powodu braku efektów,
- w 2 rodzinach z powodu zmiany metody pracy.

Spośród rodzin korzystających w 2016 roku ze wsparcia asystenta rodziny, 46 środowisk pracowało z asystentem powyżej jednego roku.

Dokonując analizy okresu współpracy z rodzinami należy wskazać, że średni czas pracy asystenta z rodziną wyniósł ponad 15 miesięcy.

Analizując środowiska pod kątem występujących problemów należy zaznaczyć, że spośród 100 rodzin, z którymi w 2016 roku współpracowali asystenci rodziny w 39 rodzinach występował problem nadużywania alkoholu (w 2015 problem dotyczył 32 rodzin), natomiast w 18 środowiskach występowała niepełnosprawność rodzica/rodziców (w 2015 roku problem dotyczył 22 rodzin). Najczęściej przyczyną było upośledzenie umysłowe lub choroba psychiczna, która znacznie utrudniała możliwość współpracy. Podane wyżej dane liczbowe dotyczące problemów jakie występują w rodzinach współpracujących z asystentem rodziny, kształtują się na podobnym poziomie jak w latach poprzednich. Natomiast systematycznie wzrasta liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystentów rodziny. W stosunku do 2015 roku, w 2016 roku liczba rodzin wzrosła o 25%.

W ramach wsparcia rodzin asystenci świadczyli pomoc, prowadząc m.in.:

- warsztaty kompetencji wychowawczych, kładąc nacisk na leczenie, prawidłową pielęgnację i higienę osobistą, odpowiednie żywienie dzieci, stosowanie właściwych metod wychowawczych, ustalanie godzin aktywności i wypoczynku;
- warsztaty z zakresu prowadzenia gospodarstwa domowego z uwzględnieniem wypełniania obowiązków domowych tj. zapewnienie członkom rodziny odpowiednich warunków do rozwoju, dbanie o czystość i porządek w mieszkaniu, podział ról i obowiązków, nabycie umiejętności przygotowywania odpowiednich posiłków;
- warsztaty z zakresu organizacji czasu wolnego, kładąc nacisk na aktywne, rozwijające formy wypoczynku adekwatne do wieku dzieci, wspólne spędzanie czasu wolnego;
- edukację z zakresu budowania, wzmocnienia więzi w rodzinie poprzez prawidłową komunikację, otwarte mówienie o swoich potrzebach i problemach, umiejętne słuchanie siebie nawzajem;
- edukację w zakresie obowiązujących norm współżycia społecznego;
- edukację w zakresie najczęściej występujących problemów wychowawczych,
- edukację i trening w zakresie gospodarowania budżetem domowym, oszczędnego gospodarowania mediami.

Ponadto asystenci towarzyszyli członkom rodzin w urzędach, pomagali w uregulowaniu spraw mieszkaniowych, alimentacyjnych, itp.

W ostatnim roku prawie trzykrotnie wzrosła liczba rodzin objętych wsparciem asystentów, w których prowadzona była procedura Niebieskiej Karty. W 2015 roku problem przemocy odnotowano w 6 rodzinach pozostających pod opieką asystenta rodziny, natomiast w 2016 roku asystenci byli członkami grup roboczych powołanych dla 17 rodzin.

Ad. 3.2. Zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności dostępu do specjalistycznego poradnictwa.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej jako jednostka poradnictwa specjalistycznego świadczył usługi w zakresie poradnictwa psychologicznego, prawnego i pedagogicznego. W 2016 roku ze wsparcia psychologicznego skorzystało 648 rodzin, z poradnictwa prawnego skorzystało 940 osób, a ponadto 14 rodzin otrzymało wsparcie pedagogiczne. Ośrodek kierował również rodziny do innych instytucji działających na terenie miasta celem uzyskania dodatkowego specjalistycznego wsparcia. Poniżej przedstawiono podmioty, do których najczęściej kierowano osoby i rodziny:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 1, która w 2016 roku w ramach swojej działalności świadczyła pomoc w formie:

- poradnictwa i konsultacji psychopedagogicznych, w tym pomoc w przypadkach losowych i kryzysowych (rozwód rodziców, separacja od rodzica, choroby, wypadki, śmierć w rodzinie);
- psychologicznej terapii indywidualnej i rodzinnej, terapii wspierającej (wspieranie

- rodziców w ich funkcjach opiekuńczo-wychowawczych, zarówno w przypadku ich bezradności, jak również celem doskonalenia umiejętności rodzicielskich);
- terapii pedagogicznej indywidualnej i grupowej dla dzieci z dysfunkcjami rozwojowymi;
  - warsztatów dla rodziców - „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców”;
  - prelekcji i Punktów Konsultacyjnych mających na celu uwrażliwianie rodziców i nauczycieli na prawidłowości rozwojowe dzieci, potencjalne zagrożenia rozwojowe oraz właściwe metody postępowania z dziećmi.

Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna nr 2, która w 2016 roku w ramach działalności diagnostycznej prowadziła:

- indywidualne badania psychologiczne uczniów z problemami dydaktyczno-wychowawczymi, niepowodzeniami szkolnymi, somatyczno - wegetatywnymi zaburzeniami zachowania oraz trudnościami emocjonalnymi i adaptacyjnymi;
- indywidualne badania pedagogiczne pod kątem opanowania podstawowych technik szkolnych i poznania przyczyn trudności w nauce;
- diagnozowała uczniów z tzw. grup „ryzyka dysleksji” i ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się;
- diagnozowała uczniów z trudnościami w uczeniu się matematyki;
- badania neurologopedyczne;
- badania logopedyczne indywidualne i sondażowe, badania przesiewowe, prowadzone na terenie radomskich szkół podstawowych w klasach „0”;
- przesiewowe badania „Platformą Zmysłów” mowy, wzroku i słuchu;
- diagnozowała sytuację rodzinną i szkolną uczniów z trudnościami dydaktycznymi, wychowawczymi, zaburzeniami emocjonalnymi i zachowania;
- orzekała o potrzebie kształcenia specjalnego, indywidualnego nauczania, zajęć rewalidacyjno - wychowawczych oraz kwalifikowała do różnych form pomocy psychologiczno – pedagogicznej, wydawała opinię o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju;
- diagnozowała dzieci sześciolatnie pod kątem oceny gotowości do podjęcia nauki szkolnej.

W ramach działalności terapeutycznej Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna nr 2 prowadziła:

- terapię dzieci z zaburzeniami emocjonalnymi o charakterze nadpobudliwości psychoruchowej, dzieci lękowych, z fobią szkolną, z trudnościami wychowawczymi, z problemem adaptacji społecznej oraz z zaburzeniami somatyczno - wegetatywnymi i zaburzeniami w zakresie komunikacyjnym;
- terapię uczniów z zaburzeniami w nauce czytania i pisania, w tym ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się;
- terapię konsultacyjną z omawianiem toku postępowania i udostępnieniem odpowiednich pomocy i ćwiczeń, doskonalących podstawowe techniki szkolne dla uczniów starszych klas szkoły podstawowej;
- zajęcia grupowe dla dzieci – ofiar przemocy rówieśniczej „Trening Pewności Siebie”;
- indywidualną terapię logopedyczną ukierunkowaną na korygowanie wad wymowy i stymulowanie rozwoju kompetencji językowych;

- indywidualną terapię logopedyczną uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych;
- terapię dla uczniów jękających się;
- wspieranie rodzin w sytuacjach kryzysowych (zgon, rozwód, rodzina zrekonstruowana, eurosieroctwo);
- zajęcia warsztatowe z zakresu treningu umiejętności wychowawczych, wspieranie rodziców w zakresie rozwiązywania problemów związanych z funkcjonowaniem rodziny, wychowywaniem dzieci i budowaniem pozytywnych relacji między rodzicami i dziećmi oraz między rodzeństwem „Szkoła dla rodziców”;
- terapię systemową rodzin;
- zajęcia na terenie radomskich szkół podstawowych, w tym:
  - zajęcia korygujące zachowania dzieci nadpobudliwych psychoruchowo,
  - realizację programu profilaktyczno - wychowawczego „Przeciwdziałanie agresji i przemocy w szkole”,
  - warsztaty psychoprofilaktyczne na temat radzenia sobie w sytuacjach trudnych.

W ramach profilaktyki Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna nr 2 prowadziła:

- działalność informacyjną i edukacyjną skierowaną do nauczycieli i rodziców (udział w zebraniach Rad Pedagogicznych, zebraniach rodziców, prelekcje) wspierającą ich pracę wychowawczą i profilaktykę zachowań ryzykownych;
- wsparcie szkół w pomocy psychologiczno - pedagogicznej poprzez punkty konsultacyjne, prowadzone na terenie niektórych radomskich szkół podstawowych;
- poradnictwo i pomoc psychologiczną uczniom z trudnościami w kontaktach personalnych, rówieśniczych i środowiskowych;
- systematyczne konsultacje dla rodziców i nauczycieli na terenie poradni;
- spotkania z pedagogami radomskich szkół podstawowych (prowadzenie sieci współpracy);
- działania interwencyjno - mediacyjne na terenie poradni i szkół podstawowych;
- działania wdrażające uczniów do przestrzegania norm społecznych, wspieranie rodziców w pełnieniu ich wychowawczej roli;
- działalność informacyjną wśród osób korzystających z pomocy poradni o instytucjach i stowarzyszeniach udzielających pomocy rodzinie.

Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna nr 3, która w 2016 roku w ramach swojej działalności świadczyła pomoc w formie:

- zajęć dla rodziców prowadzonych na terenie poradni: „Zrozumieć nastolatka” i „Szkoła dla rodziców”;
- grupy wsparcia o charakterze edukacyjnym dla kobiet bezrobotnych, wychowujących dzieci w wieku szkolnym na poziomie gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym we współpracy z MOPS;
- zajęć warsztatowych dla rodziców „Trening umiejętności wychowawczych”;
- konsultacji i porad psychologicznych i pedagogicznych dla rodziców;
- terapii rodzin;
- organizowania na terenie szkół spotkań dla rodziców o różnej tematyce: „Dopalacze - nowe uzależnienia”, „Zmiany w osobowości uczniów na skutek używania substancji

- zmieniających świadomość”, „Problemy wychowawcze w okresie wchodzenia w dorosłe życie”, „Cyberprzemoc”;
- wykładów otwartych dla rodziców o tematyce: „Radzenie sobie ze stresem”, „Dopalacze - nowe uzależnienia”, „Zmiany w osobowości uczniów na skutek używania substancji zmieniających świadomość”, „Rola bajek w życiu dziecka”, „Agresja i przemoc, ze szczególnym uwzględnieniem cyberprzemocy”, „Autoprezentacja, mowa ciała i komunikacyjne techniki interpersonalne”, „O rozwoju psychoseksualnym dzieci i młodzieży”, „Funkcjonowanie ucznia z niepełnością mowy w domu i środowisku szkolnym. Sposoby radzenia sobie z trudnościami fonacyjnymi”;
- cyklicznych wykładów w ramach Akademii Rodzica Nastolatka o tematyce: „Porozmawiaj ze swoim dzieckiem”, „Sposób na nieposłuszne dziecko – karać czy nie?”, „Czy konsekwencja w wychowaniu jest naprawdę tak ważna?”, „Dlaczego nastolatki zostawiają wszystko na ostatnią chwilę?”, „Skąd w nastolatku taka siła?”;
- organizacji Dnia Otwartego Placówki dla rodziców i wykładów na temat:
  - Terapia pedagogiczna: Różne formy wspomaganie rozwoju dziecka,
  - Doradztwo zawodowe: Co dalej po gimnazjum?,
  - Neuroterapia EEG Biofeedback: Dlaczego, po co i dla kogo?,
  - Umiejętności wychowawcze rodziców: Jak przeżyć okres dorastania dziecka?.

Specjalistyczna Poradnia Rodzinna „Domowe Ognisko” w Radomiu, która świadcząc pomoc psychologiczną, prawną i pedagogiczną w 2016 roku udzieliła:

- 608 porad,
- przeprowadziła 217 terapii (w tym 152 indywidualne, 58 terapii małżeńskich, 5 terapii rodzinnych i 2 grupowe)
- organizowała 2 grupy wsparcia: po stracie dziecka i w premenopauzie.

Głównymi problemami osób i rodzin, z którymi spotykali się poszczególni specjaliści były:

- różnego rodzaju uzależnienia: alkohol, narkotyki, hazard, Internet,
- przemoc w małżeństwie i w rodzinie,
- bezrobocie, bezradność w znalezieniu nowej pracy, złe relacje w pracy,
- niewłaściwe relacje między rodzicami a dziećmi,
- niewłaściwa komunikacja między małżonkami,
- wtrącanie się do małżonków osób trzecich, szczególnie rodziców i teściów,
- trudności w odbudowaniu relacji w rodzinie w czasie wychodzenia z kryzysu,
- trudności w wychodzeniu z kryzysu po zdradzie małżeńskiej,
- przemoc fizyczna, ekonomiczna, psychiczna, seksualna wobec współmałżonka, dzieci,
- problemy okołorozwodowe,
- bezradność w budowaniu właściwych relacji między małżonkami i dziećmi,
- niedojrzałość psychiczna, emocjonalna do pełnienia ról małżeńskich i rodzicielskich,
- problemy wychowawcze w szkole.

W ramach swojej działalności Poradnia organizowała kursy, szkolenia i konferencje, ukazując wartość małżeństwa i rodziny w perspektywie dobra małżonków, dzieci i krewnych.

Caritas Diecezji Radomskiej – Ośrodek Wsparcia dla Ofiar przemocy w Rodzinie w 2016 roku realizował 2 zadania:

1. „Prowadzenie Dziennego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar przemocy Domowej”
2. „Dobry dom – miejsce troski o psychikę człowieka”

W ramach zadania nr 1 Ośrodek udzielał wsparcia ofiarom poszkodowanym na skutek przemocy w rodzinie w formie:

- poradnictwa i konsultacji psychologicznych,
- poradnictwa prawnego,
- terapii indywidualnych (terapii wsparcia, psychoterapii psychoanalitycznej, terapii systemowej oraz poznawczo - behawioralnej).

Osoby korzystające z tych form uzyskiwały zarówno świadomość problemu, wiedzę i realne spojrzenie na możliwości wyjścia z sytuacji kryzysowej, a także uzyskiwały poczucie wpływu na własne życie i daną sytuację. Formy poradnictwa specjalistycznego stanowiły ochronę przed dalszym ranieniem oraz zabezpieczały przed pogłębianiem się kryzysu rodzin, wzmacniały również osobowościowe i strukturalne możliwości oraz uwarunkowania osób dotkniętych przemocą, co służyło procesowi leczenia i podejmowaniu dalszego rozwoju.

Ogółem ze wsparcia wynikającego z zadania nr 1 skorzystały w 2016 roku 282 osoby.

W ramach zadania nr 2 Ośrodek udzielał wsparcia osobom nie doświadczającym przemocy, ale borykającym się z różnymi trudnościami emocjonalnymi, wywołanymi sytuacjami trudnymi i traumatycznymi.

W ramach zadania 2 prowadzono psychoterapię 4 metodami:

- poznawczo-behawioralną,
- egzystencjalno - humanistyczną,
- systemową,
- psychoanalityczną.

Metoda systemowa służyła pracy z parą lub rodziną, zaś pozostałe dotyczyły pracy indywidualnej. Prowadzone formy terapii posłużyły temu, aby osoby korzystające z pomocy Ośrodka uzyskały siłę i równowagę emocjonalną, a także odwagę w podejmowaniu zmian w życiu oraz poczucie bezpieczeństwa i stabilności, ponadto poczucie własnej wartości i pewności siebie, umiejętność chronienia i decydowania o sobie, nawiązywania satysfakcjonujących związków i relacji. Ogółem w ramach zadania nr 2 z pomocy profesjonalnej skorzystało w 2016 roku 277 osób.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej realizuje zadania związane z obszarem przemocy w rodzinie. W 2016 roku prowadził działalność ambulatoryjną oraz hostelową, przeznaczoną dla kobiet z dziećmi poszkodowanymi na skutek przemocy w rodzinie.

W 2016 roku 12 osób przebywało w części hotelowej (8 kobiet i 4 dzieci). Osoby trafiające do hostelu najczęściej pochodziły z rodzin, w których występował zarówno problem alkoholowy, jak i przemoc, brak porozumienia, zubożenie rodziny spowodowane głównie długotrwałym bezrobociem jednego bądź obydwu rodziców. Czas pobytu w hostelu związany był z predyspozycjami podopiecznych do osiągnięcia poczucia bezpieczeństwa, ich umiejętnościami prawidłowego funkcjonowania, stanu równowagi oraz możliwościami uregulowania spraw formalno - prawnych, które w efekcie są ściśle związane z zagwarantowaniem bezpieczeństwa w danej rodzinie.

Celem działania Ośrodka było możliwie szybkie i sprawne przywrócenie podopiecznym zdolności prawidłowego funkcjonowania.

W ramach swojej działalności Ośrodek Interwencji Kryzysowej zapewniał kompleksową pomoc, na którą składały się:

- interwencja kryzysowa: diagnoza sytuacji, pomoc w planowaniu podjęcia działań umożliwiających zmianę, prowadzenie rozmów wspierająco-terapeutycznych, podejmowanie procedury instytucjonalnej,
- terapia: prowadzenie indywidualnej terapii krótkoterminowej (psychodynamicznej), prowadzenie grup wsparcia dla kobiet przebywających w hostelu, dla tych które opuściły hostel, a także zgłaszających się dzieci i młodzieży, prowadzenie mediacji rodzinnych,
- konsultacje i poradnictwo: prowadzenie konsultacji pedagogicznych, porad prawnych w zakresie uzyskania pomocy socjalnej, sporządzanie opinii psychologiczno – pedagogicznych na żądanie sądu.

W 2016 roku do Ośrodka Interwencji Kryzysowej wpłynęło 1345 spraw, tj. nieznacznie mniej niż w 2015 roku, kiedy zarejestrowano 1360 spraw. Najczęściej dotyczyły one:

- przemocy fizycznej i psychicznej (1023 przypadków),
- molestowania seksualnego (3 przypadki),
- alkoholizmu (129 spraw),
- spraw rozwodowych (16 spraw),
- sprawowania opieki nad dziećmi (14 spraw),
- komunikacji w rodzinie (42 przypadki),
- spraw socjalnych (28 spraw),
- zaburzeń emocjonalnych dzieci i młodzieży (28 przypadków w 2016 roku, 8 przypadków w 2015 roku),
- prostytutki (2 przypadki),
- dzieci pozostawionych bez opieki (8 spraw),
- ucieczek z domu (10 spraw),
- wyrzucenia z domu (9 przypadków),
- handlu ludźmi (10 spraw),
- dopalaczy (16 spraw).

Analizując kategorię spraw wnoszonych do Ośrodka należy podkreślić, że najwięcej dotyczyło przemocy fizycznej i psychicznej. Istotnym czynnikiem, wspomagającym występowanie przemoc domowej był problem alkoholowy. Niestety,

jak wynika z danych Ośrodka, coraz młodsze osoby nadużywają alkoholu i stają się przez to agresywne wobec najbliższych na 129 takich przypadków 12 dotyczyło osób w przedziale wiekowym 16-18 lat.

Problem przemocy ma silny związek z zaburzeniami prawidłowej komunikacji w rodzinie oraz dysfunkcją procesu wychowawczego. W rodzinach dotkniętych zjawiskiem przemocy dość istotnym czynnikiem była również trudna sytuacja socjalna rodzin.

Ośrodek odnotował wzrost przemocy ekonomicznej wobec kobiet, w 2016 roku problem dotyczył 60 przypadków. Zaobserwowano wzrost zgłoszeń związanych z zaburzeniami emocjonalnymi wśród dzieci i młodzieży. Przyczyną powyższego są modne wśród młodzieży napoje energetyczne, jak również używanie substancji psychoaktywnych w tym dopalaczy (zarejestrowano 28 takich przypadków). Zgłoszenia dotyczyły zarówno agresywnych zachowań, jak również przedłużających się stanów psychiatrycznych.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej wskazuje na problem braku dziecięcego psychiatry jak również oddziału szpitalnego, np. dziennego, do właściwej diagnozy przedłużających się zachowań psychiatrycznych wśród dzieci i młodzieży.

W 2016 roku Ośrodek Interwencji Kryzysowej prowadził Punkt Konsultacyjny Przeciwdziałający Handlu Ludźmi, z którego skorzystało 9 osób. Udzielał także pomocy w ramach funkcjonującego telefonu zaufania i Radomskiej Pomoclinii (zgłoszono 107 spraw).

Caritas Pallotyńska Prowincji Chrystusa Króla Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego prowadziła w 2016 roku następujące działania:

- Świetlicę Środowiskową Caritas Pallotyńska.
- Programy edukacyjne, profilaktyczne, informacyjne dla mieszkańców województwa mazowieckiego.

Świetlica Caritas Pallotyńska czynna była od poniedziałku do piątku w godzinach 12 – 17. Uczestnikami zajęć były dzieci w wieku od 4 do 18 lat, mieszkające na terenie dzielnic: Ustronie, Młodzianów, Godów, Malczew, Prędocinek. W znacznej większości, były to dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, w których występowały zjawiska takie jak: niski status materialny, nieporadność życiowa, bezrobocie, alkoholizm. Rodziny te w znacznym stopniu nie spełniały swoich funkcji socjalizacyjno – wychowawczych. W godzinach 17–18 odbywały się konsultacje z rodzicami i opiekunami dzieci.

Głównym celem prowadzonych działań było przeciwdziałanie niepożądanym zjawiskom społecznym, tj.; przemocy wśród dzieci i młodzieży, braku właściwych norm moralnych, wchodzeniu w nałogi (papierosy, alkohol, narkotyki itp.).

Celem działania świetlicy było uwrażliwienie dzieci na drugiego człowieka, wzrost poziomu świadomości oraz samooceny podopiecznych. Podczas zajęć uczono wychowanków jak zachowywać się asertywnie w różnych sytuacjach życiowych, np.: w sytuacjach konfliktowych, stresowych, odmowy sięgnięcia po alkohol, papierosy czy

inne używki, itp. Na zajęciach kształtowano odpowiednie postawy sprzyjające zdrowemu stylowi życia. Dzieci miały możliwość zwiększenia świadomości na temat uzależnień oraz nauczyć się okazywać własne uczucia, myśli i potrzeby. Świetlica stworzyła podopiecznym miejsce, w którym czuli się bezpieczni i potrzebni. Jednocześnie promowała zdrowy styl życia, bez nałogów, uzależnień oraz przemocy. Budowała współpracę międzyosobową, a co za tym idzie wzajemne wsparcie. Stworzyła możliwość rozwoju i samorealizacji oraz zapewniła atrakcyjne formy spędzenia wolnego czasu.

Prowadzone zajęcia miały na celu kształtowanie odpowiednich postaw i wartości, naukę prawidłowego funkcjonowania w rodzinie, reedukację. Charakter zajęć był zależny od tematyki, do której dopasowana została forma, np.: pogadanki, przedstawienia, zajęcia plastyczne – techniczne, sportowe, komputerowe, muzyczne, itp. Wychowankowie zostali wyposażeni w potrzebne artykuły szkolne i odzież. Prowadzone było również codzienne dożywianie dzieci. Świetlica w roku 2016 objęła pomocą 45 dzieci i młodzieży. Ponadto wspierała grupę rodziców, która uczestniczyła w bloku zajęć o metodach prawidłowego wychowywania dzieci. Realizacja zadania obejmowała również różnego rodzaju imprezy okolicznościowe, aktywne formy spędzania wolnego czasu, działania środowiskowe, a także ferie zimowe i wypoczynek wakacyjny.

Caritas Pallotyńska realizowała następujące programy:

- „Prowadzenie programu dla Dorosłych Dzieci Alkoholików - Mogę inaczej”.
- „Życie to nie cyrk – nie żongluj nim” – program profilaktyczny skierowany do dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem od narkotyków oraz ich rodzin.
- „Prowadzenie działań edukacyjnych dla mieszkańców Radomia” - w celu przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym.
- „Poszukiwacze zaginionych skarbów” - program profilaktyczny dla dzieci i młodzieży z uwzględnieniem promocji zdrowego stylu życia, działalności kulturalnej i sportowej.
- „Narkotyki, dopalacze wolności pożeracze” - program profilaktyczny skierowany do dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem od narkotyków oraz ich rodziców.
- „Samotność i niemoc rodzi przemoc - razem bezpieczniej, szukamy wspólnych korzeni” - program korekcyjny z elementami socjoterapii dla dzieci i młodzieży.
- „Klub seniora” - działania na rzecz osób starszych w zakresie przeciwdziałania osamotnieniu i zagrożeniu marginalizacją społeczną.
- „Świetlica na medal” - działania na rzecz dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- „Świetlica Caritas Pallotyńska – rodzina silna miłością” - pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób.

Publiczny Ogródek Jordanowski w Radomiu w 2016 roku realizował programy profilaktyczno – edukacyjne, udzielając wsparcia zarówno dzieciom jak i ich rodzicom.

Placówka realizowała następujące zadania:

1. Poprawa sytuacji materialnej rodzin poprzez wsparcie w realizowaniu funkcji ekonomicznej, tworzenie warunków umożliwiających zaspokojenie podstawowych potrzeb bytowych.

2. Zbudowanie systemu wsparcia dla rodzin zagrożonych dysfunkcjami oraz dla rodzin dysfunkcyjnych.
3. Poprawa funkcjonowania społecznego dzieci i młodzieży.

W ramach zadania pierwszego Publiczny Ogródek Jordanowski objął stałym dożywieniem dzieci - dziennie około 100 wychowanków. Wychowankowie otrzymywali również soki, owoce oraz słodkie bułki pozyskane od sponsorów. W okresie świątecznym obdarowano 70 rodzin paczkami żywnościowymi, pozyskanymi dzięki wsparciu sponsorów. W grudniu 2016 roku zorganizowana została wieczerza wigilijna dla wychowanków oraz ich rodzin. W okresie całego roku szkolnego zbierano i przekazywano odzież dla wychowanków i ich rodzin. Z pomocy w tej formie skorzystało 30 rodzin. Przekazywano również zabawki, materiały szkolne, książki, wszystko według bieżących potrzeb.

W ramach budowania systemu wsparcia dla rodzin zagrożonych dysfunkcjami oraz dla rodzin dysfunkcyjnych pracownicy Publicznego Ogródka Jordanowskiego:

- diagnozowali problemy w rodzinach wychowanków, prowadzili rozmowy z wychowankami, rodzicami, wychowawcami klas,
- brali udział w pracach grupy interdyscyplinarnej „Rodzina w Remoncie” dotyczącej wychowanki - 1 rodzina,
- podejmowali działania profilaktyczne w rodzinach zagrożonych dysfunkcjami oraz dla rodzin dysfunkcyjnych w formie:
  - indywidualnych rozmów, spotkań oraz konsultacji dla rodziców i dzieci prowadzone przez psychologa oraz pedagoga,
  - spotkań dla rodziców, poruszających zagadnienia wychowawcze, rozwój kompetencji rodzicielskich i budowania prawidłowych więzi rodzinnych – 2 spotkania,
  - współpracy z dzielnicowym,
  - rozpowszechniania informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy wśród wychowanków,
  - warsztatów dla rodziców dotyczących szkodliwości dopalaczy – 1 spotkanie,
  - cyklicznych zajęć z elementami socjoterapii – 36 spotkań,
- prowadzono akcje profilaktyczne mające na celu wspomaganie rodziców w prawidłowym pełnieniu przez nich funkcji wychowawczych,
- podczas codziennych zajęć w placówce realizowano zadania z zakresu profilaktyki pozytywnej – rozwijanie podstawowych umiejętności społecznych i dojrzałości emocjonalnej wychowanków,
- nauczyciele placówki uczestniczyli w następujących kursach i warsztatach:
  - „Trudne zachowania dzieci – sposoby reagowania”
  - „Zaburzenia seksualne, charakterystyka dzieci maltretowanych”
  - „Samookaleczenie, a zachowania samobójcze”.

Dla poprawy funkcjonowania społecznego dzieci i młodzieży Publiczny Ogródek Jordanowski podejmował szereg działań integrujących i promujących wspólną rodzinną zabawę oraz aktywizujących społeczność ogródkową i lokalną:

- zorganizowano festyn rodzinny „Wszyscy jesteśmy dziećmi”,
- 20 wychowanków wraz z nauczycielami aktywnie uczestniczyło w festynie

- rodzinnym przy parafii Matki Bożej Bolesnej,
- uczestnictwo wychowanków w akcji lokalnej z okazji „Światowego Dnia Uśmiechu”,
- organizowano integrujące zabawy ogródkowe: „Straszny Bal”, „Dzień Pluszowego Misia”, „Andrzejkowe tradycje w Ogródku”, „Spotkanie z Mikołajem”,
- zorganizowano spotkanie wigilijne dla około 100 wychowanków wraz z rodzinami.

Ponadto Publiczny Ogródek Jordanowski prowadził:

- zajęcia w czasie ferii i wakacji dla około 100 wychowanków,
- pomoc w nauce i rozwijaniu zainteresowań wychowanków,
- zajęcia sportowe na terenie sali sportowej przy szkole odzieżowej, a także na boisku „Orlik”, naukę pływania, naukę elementów taktycznych i technicznych w tenisie stołowym.

W Publicznym Ogródku Jordanowskim realizowano autorskie programy:

- „Edukacja prozdrowotna” – promowanie zdrowia,
- „Komunikacja poprzez sztukę” – pedagogika sztuki,
- „Cały Ogródek Czyta” – w ramach tych zajęć odbywało się: głośne czytanie tekstów, warsztaty komiksowe, poznawanie różnych gatunków literackich, gra czytelnicza, wycieczka do Laboratorium Kryminalistycznego, warsztaty świąteczne, tworzenie plansz, ilustracji, komiksów, ilustrowanie tekstu gestem i ruchem (zajęcia parateatralne).

Realizacja wyżej wymienionych zadań miała na celu poprawę funkcjonowania wychowanków poprzez wzrost zaangażowania w realizację działań o charakterze społecznym, kulturalnym, artystycznym, rekreacyjnym, wypoczynkowym, sportowym oraz poprawę ich sytuacji szkolnej. Działania korekcyjno - naprawcze skierowane były do rodzin w których występowały okresowe trudności opiekuńczo - wychowawcze oraz do rodzin wieloproblemowych, w których występowały nasilone trudności opiekuńczo – wychowawcze.

Stowarzyszenie Centrum Młodzieży ARKA w Radomiu prowadzi szeroko rozumianą działalność kulturalno-oświatową, edukacyjną, wychowawczą, charytatywną. Niesie wszechstronną pomoc dzieciom i młodzieży, a także ich rodzinom, mającą na celu minimalizowanie negatywnych skutków patologii życia społecznego, alkoholizmu, narkomanii, przemocy, poprzez stworzenie warunków do osobistego rozwoju, twórczego myślenia, rozwijania zainteresowań, zaangażowania w pracę użyteczną społecznie, wychowywanie młodzieży przez pracę (wolontariat), wdrażanie norm etycznych, moralno-społecznych, egzekwowanie podjętych zobowiązań.

Działalność Stowarzyszenia skupia się przede wszystkim na programach:

- Prowadzenie klubów o charakterze profilaktycznym dla dzieci i młodzieży. Programem objęte były placówki Stowarzyszenia przy ul. Chrobrego 7/9, ul. Marii Gajl 24/1 i ul. Pl. Stare Miasto 2. W ramach realizacji programu prowadzono doradztwo i konsultacje psychologiczne i pedagogiczne dla osób przeżywających różne problemy, zorganizowano festyn rodzinny i szereg spotkań okolicznościowych.
- Dożywanie dzieci i młodzieży m.in. ze świetlic socjoterapeutycznych oraz klubów i świetlic środowiskowych. Programem objęto ok. 500 dzieci i młodzieży.

- Alternatywne formy spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży z programem profilaktycznym i wyjazdem „Lato z Arką”. W ramach zadania 40 osobowa grupa dzieci i młodzieży miała aktywnie zagospodarowane 10 dni wakacji letnich. Celem było kształtowanie pożądanych postaw u podopiecznych i wspomaganie ich rozwoju intelektualnego.

Ad. 3.3. Organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających.

W celu wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, rodzina może zostać objęta pomocą rodziny wspierającej (zgodnie z art. 29 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej). Rodzina wspierająca przy współpracy asystenta rodziny pomaga rodzinie przeżywającej trudności w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego, kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

W 2016 roku w na terenie Gminy Miasta Radomia nie ustanawiano rodzin wspierających.

Ad. 3.4. Prowadzenie Placówek Wsparcia Dziennego.

Na podstawie zezwolenia wydanego przez Prezydenta Miasta Radomia, w 2016 roku na terenie Gminy Miasta Radomia funkcjonowały cztery placówki wsparcia dziennego, tj. o jedną więcej niż w 2015 roku. Były to:

- Stowarzyszenie Katolicki Ruch Antynarkotyczny *KARAN*,
- Radomskie Towarzystwo Dobroczynności,
- Caritas Diecezji Radomskiej,
- Zgromadzenie Sióstr Św. Michała Archanioła, Katolicka Świetlica Profilaktyczno – Wychowawcza *ORATORIUM*.

Placówki te na realizację zadania publicznego otrzymały dotację z budżetu gminy.

Liczba placówek wsparcia dziennego, w tym prowadzone w formie:	4
opiekuńczej	4
specjalistycznej	0
podwórkowej	0
Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego	130
Przeciętna liczba umieszczanych dzieci	116
Wydatki	258.198,84 zł

Stowarzyszenie Katolicki Ruch Antynarkotyczny „KARAN”

W 2016 roku Stowarzyszenie zrealizowało programy, których celem było udzielanie wsparcia w sytuacjach problemowych, zapewnienie uczestnikom możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb niezbędnych do prawidłowego zaangażowania się

wszystkich uczestników w poprawę własnego funkcjonowania psychospołecznego. Ponadto Stowarzyszenie zapewniało dostęp do poradnictwa specjalistycznego, z którego mogły korzystać zainteresowane osoby oraz całe rodziny. Celem działania było zapobieganie lub ograniczenie podejmowania zachowań ryzykownych przez beneficjentów takich jak: używanie alkoholu i innych środków psychoaktywnych, wczesna aktywność seksualna, zachowania agresywne i przestępcze, porzucenie nauki szkolnej, ucieczki z domu.

Podopiecznych uczono:

- radzenia sobie z presją rówieśników,
- radzenia sobie ze stresem,
- twórczo wypełniać czas wolny.

Stowarzyszenie dużą rolę kładło na poprawienie i wzmocnienie więzi rodzinnych. Celem była poprawa w funkcjonowaniu emocjonalnym i społecznym rodzin. Wspierano rodziny w rozwiązywaniu napotkanych problemów dotyczących relacji wewnątrz rodzinnej oraz umiejętności wychowawczych. Oprócz tego oferowana była pomoc specjalistyczna nie tylko dzieciom i młodzieży, ale również ich rodzicom, opiekunom.

Podstawowe założenia teoretyczne programu zostały zrealizowane w formie:

- Zajęć z elementami socjoterapii, warsztatów umiejętności psychospołecznych.
- Warsztatów uczących alternatywnych stylów życia, w ramach których były realizowane: zajęcia plastyczne z elementami arteterapii i warsztaty dla rodziców, zajęcia taneczno-ruchowe, zajęcia z elementami integracji sensorycznej.
- Konsultacji - poradnictwa rodzinnego dotyczącego zgłaszanego problemu.
- Zajęć informacyjno - edukacyjnych.
- Terapii pedagogicznej.
- Działań środowiskowych – tj.: uczestnictwa w spotkaniach Centrum Aktywności Lokalnej, przekazywania do instytucji materiałów informacyjno – edukacyjnych, dotyczących środków psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych, prowadzenia zajęć profilaktycznych w grupie uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, prowadzenia zajęć profilaktycznych dla rodziców, udział w zabawie andrzejkowej i mikołajkowej dla dzieci, podczas których rozdawano materiały edukacyjno – informacyjne na temat szkodliwości substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych, prowadzenia warsztatów kompetencji wychowawczych.

Placówka zapewniała dostęp do poradnictwa i pomocy specjalistycznej poprzez:

- poradnictwo psychologiczne i pedagogiczne,
- uczestnictwo w zespole interdyscyplinarnym,
- terapię ambulatoryjną – z tej formy pomocy korzystali młodzi ludzie zmotywowani przez rodziców lub z własnej inicjatywy do podjęcia trudu rozwiązania istniejącego problemu. Stosowano dwie formy terapii ambulatoryjnej – interwencyjną i rozwojową,
- porady telefoniczne,
- pomoc w umieszczeniu w stacjonarnych placówkach leczenia uzależnień.

Radomskie Towarzystwo Dobroczynności

W 2016 roku prowadziło placówkę wsparcia dziennego - świetlicę RTD, czynną od poniedziałku do piątku przez 4 godziny dziennie. W 2016 roku z zajęć skorzystało 42 dzieci w wieku od 6 do 15 lat, w zajęciach uczestniczyło średnio 17 osób. W ramach prowadzonych działań dzieci spędzały czas pod opieką pedagogów w bezpiecznej i przyjaznej atmosferze biorąc udział w grach, zabawach, umiejętnie prowadzonych rozmowach, zajęciach plastycznych, formach artystycznych i ruchowych angażujących wszechstronnie uczestników. Otrzymywali pomoc odrabianiu lekcji i nauce.

W placówce realizowano:

- Własny program psychologiczno - pedagogiczny z elementami socjoterapii.
- Program profilaktyczny z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi.
- Warsztaty arteterapii pt.: „Twórcze myślenie – wielka przygoda”, dzięki którym dzieci miały możliwość przyjrzeć się swoim uczuciom, nauczyć się odczytywania sygnałów jakie towarzyszą emocjom, poszukać własnych mocnych stron, uświadomić sobie, że w nich samych istnieje nieodkryty potencjał twórczy. Arteterapia wywołuje pozytywne uczucia, radość, odprężenie, korzystnie wpływa na samopoczucie łagodząc napięcia i stres.
Zorganizowane w ramach arteterapii warsztaty fotograficzne zachęcały do kreatywności, samorealizacji i rozwijania swoich pasji z wykorzystaniem dostępnych narzędzi - telefonu z aparatem.
- Zajęcia informatyczne.
- Wyjścia do kina, muzeum, na basen, lodowisko, do biblioteki, parku, Komendy Miejskiej Straży Pożarnej, kręgielni.
- Imprezy okolicznościowe - Dzień Matki i Ojca, Dzień Dziecka, Dzień Chłopaka, Andrzejki, Mikołaj, spotkanie opłatkowe.
- Wycieczki do: Magicznych Ogrodów w Janowcu, Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku oraz Jaskini Raj, Centrum Neandertalczyka. Dzieci brały udział w rajdach pieszych w Puszczy Kozienickiej, które miały na celu propagowanie tej formy spędzania wolnego czasu, poznawanie okolic oraz edukację przyrodniczo-ekologiczną.
- Kolonię letnią w Pyzówce koło Zakopanego.

Prowadzono również działania mające na celu promowanie zdrowego stylu życia i kształtowanie postaw prozdrowotnych poprzez edukację zdrowotną i ruch fizyczny. Dzieci i młodzież uczestniczyli w cyklu mini wykładów - pogadanek prowadzonych przez pielęgniarkę, kierownika Regionalnego Ośrodka Szkoleniowego. Przyrządzały zdrowe i smaczne sałatki owocowo - warzywne w ramach warsztatów zdrowego odżywiania. Uzupełnieniem oferty były zajęcia sportowo - rekreacyjne prowadzone w sali gimnastycznej, na basenie, w parku, podczas których dzieci mogły nauczyć się, jak w bezpieczny, ciekawy, atrakcyjny dla siebie sposób, rozładować napięcia i spożytkować nadmiar energii.

Chcąc pokazać dzieciom wspierającą rolę Policji w trudnych dla nich sytuacjach oraz budować zaufanie do instytucji mającej za zadanie ochronę obywateli zorganizowano spotkanie z policjantami z Komendy Miejskiej w Radomiu. Dzieci brały

udział w konkursach plastycznych, imprezach okazjonalnych organizowanych na terenie Radomia.

Dzieci i ich opiekunowie uczestniczyli również jako wolontariusze RTD w zbiórkach żywności - Wielkanocnej, Świątecznej, „Danone podziel się posiłkiem” organizowanych przez Radomski Bank Żywności. Podczas zajęć w świetlicy podopieczni otrzymywali posiłek w formie kanapek przygotowany i dostarczany przez Stowarzyszenie Centrum Młodzieży Arka w Radomiu, słodki poczęstunek, napoje, herbatę, słodycze, owoce pozyskiwane z innych źródeł, m.in. Radomskiego Banku Żywności, zbiorów żywności, środków otrzymanych w ramach 1%.

Ponadto rodzice i opiekunowie mieli również możliwość skorzystania z pomocy terapeuty leczenia uzależnień w prowadzonym Punkcie Informacyjno – Konsultacyjnym.

Ponadto w 2016 roku RTD realizowało następujące zadania:

- Wspieranie świetlic socjoterapeutycznych, środowiskowych i klubów młodzieżowych ze szczególnym uwzględnieniem realizacji programów socjoterapii dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym, pt. „Twórcze myślenie - wielka przygoda” w okresie od czerwca do listopada 2016 roku.
- Wspieranie realizacji programu profilaktycznego dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych skutkami alkoholizmu, realizowanego w trakcie wakacji. „Śladami górskich wędrówek wielkiego Polaka Jana Pawła II” w okresie od maja do sierpnia 2016 roku.
- „Prowadzenie Punktu Informacyjno- Konsultacyjnego dla osób uzależnionych i ich rodzin” w okresie od stycznia do grudnia 2016 roku.

Caritas Diecezji Radomskiej

W 2016 roku prowadziło placówkę wsparcia dziennego - świetlicę, czynną od poniedziałku do piątku w godzinach 13 – 18. W 2016 roku z zajęć skorzystało 60 dzieci w wieku od 6 do 18 lat, w zajęciach uczestniczyło średnio 31 osób. W ramach prowadzonych zajęć dzieci mogły aktywnie i ciekawie spędzać czas pod opieką specjalistów.

W placówce realizowano:

- zajęcia sportowe,
- zajęcia z języka angielskiego,
- zajęcia muzyczne,
- zajęcia informatyczne,
- zajęcia plastyczne,
- pomoc dzieciom w odrabianiu lekcji,
- organizowanie dzieciom czasu wolnego,
- dożywianie dzieci,
- wspólne przeżywanie świąt i spotkań okolicznościowych,
- zajęcia rekreacyjne, kształtujące intelektualnie, kulturowo i rozwojowo: wyjścia na basen, kręgle, łyżwy, do kina.

W ramach pomocy specjalistycznej Caritas Diecezji Radomskiej prowadził zajęcia socjoterapeutyczne, których celem było:

- dostarczenie podopiecznym wiedzy o szkodliwości używek i problemie uzależnień,
- kształtowanie postaw prospołecznych,
- rozwój osobowy dzieci,
- wzrost poczucia własnej wartości,
- promocja zdrowia,
- ćwiczenie asertywności.

W sierpniu 2016 roku dzieci brały udział w akcji „Tornister pełen uśmiechu”, w ramach której uczestniczyły jako wolontariusze w zbiorce artykułów szkolnych w marketach. Zebrane artykuły papiernicze posłużyły jako wyprawki szkolne dla wszystkich wychowanków. Podopieczni podczas zajęć w świetlicy otrzymywali ciepły posiłek przygotowywany i dostarczany przez Stowarzyszenie Centrum Młodzieży Arka w Radomiu, ponadto Caritas Diecezji Radomskiej brał udział w projekcie dożywiania dzieci „Żółty talerzyk” dofinansowywanym przez Kulczyk Foundation. Z okazji Świąt Wielkiej Nocy i Bożego Narodzenia dzieci otrzymały paczki ze słodyczami. W okresie wakacji 40 podopiecznych uczestniczyło w kolonii letniej organizowanej w Karkonoszach.

Dla rodziców swoich wychowanków świetlica prowadziła zajęcia „Pedagogizacja dla rodziców” mające na celu zwiększenie ich kompetencji wychowawczych.

Katolicka Świetlica Profilaktyczno - Wychowawcza „Oratorium”

W 2016 roku z zajęć w świetlicy korzystała wymienna grupa 58 osób w wieku od 4 do 16 lat. W jednym dniu z zajęć korzystało średnio od 30 do 40 dzieci, które trafiały do świetlicy na własną prośbę, prośbę rodziców, a także na wniosek pedagogów szkolnych. Wychowankowie pochodzili najczęściej z rodzin wielodzietnych, niepełnych, niewydolnych wychowawczo, gdzie występował problem bezrobocia, uzależnienia oraz ubóstwo. Dzieci te charakteryzowało szereg problemów związanych z funkcjonowaniem społecznym, często ze znaczną zmiennością nastrojów, nadpobudliwością psychoruchową i drażliwością, często z problemami w nauce.

Świetlica często traktowana jest przez dzieci jak drugi dom, miejsce gdzie mogą odpocząć, odrobić lekcje, spędzić czas wolny, porozmawiać o swoich problemach. Zasadniczym celem wychowawczym świetlicy jest zapewnienie dzieciom i młodzieży podstawowych potrzeb takich jak: miłość, bezpieczeństwo, przynależność, szacunek oraz odpowiednich warunków rozwoju osobistego oraz umożliwienie podnoszenia umiejętności szkolnych. W świetlicy realizowano program „Dam radę” mobilizujący wychowanków do pracy nad sobą i przynoszący efekty w formie zwiększenia dyscypliny, jakości oraz wzrostu samooceny dzieci.

Cele wychowawcze były realizowane poprzez:

- pomoc dzieciom w nauce,
- organizowanie dzieciom czasu wolnego,
- pomoc specjalistyczną - zajęcia socjoterapeutyczne, wsparcie psychologiczne,

- rozwijanie w dzieciach i młodzieży poczucia odpowiedzialności oraz samodzielności w integracji ze społeczeństwem,
- formację religijną i wdrażanie w życie zasad moralności chrześcijańskiej,
- organizowanie wypoczynku dla dzieci,
- dożywanie dzieci,
- wspólne przeżywanie świąt i spotkań okolicznościowych,
- dbałość o poszanowanie i podtrzymywanie związków emocjonalnych dzieci z rodzicami oraz wspieranie rodzin w ich funkcjach wychowawczych,
- współpracę ze szkołą.

Efekty prowadzonej pracy wychowawczej:

- wzrost integracji grupy,
- zwiększenie poziomu wiedzy szkolnej oraz efektów nauki szkolnej,
- wzrost poczucia własnej wartości, poznanie swoich możliwości i umiejętności,
- wzrost umiejętności nawiązywania relacji z rówieśnikami i dorosłymi,
- wzrost odpowiedzialności za siebie i innych,
- kształtowanie postaw społecznych i moralnych,
- wzrost poczucia odpowiedzialności.

W roku sprawozdawczym świetlica realizowała programy:

- „Organizacja zajęć dla dzieci i poradnictwo dla rodzin wymagających wsparcia” - dzieci brały udział w zajęciach psychoterapeutycznych, logopedycznych, informatycznych, plastycznych, rytmicznych, kulinarnych, teatralnych, miały wyjścia do teatru, hulaparku.
- „Realizacja pozaszkolnych programów profilaktycznych adresowanych do dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem od narkotyków oraz ich rodzin” - dzieci brały udział w zajęciach psychoterapeutycznych, teatralnych i na basenie.
- „Zorganizowanie wypoczynku letniego dla dzieci i młodzieży zagrożonej uzależnieniami” - 10 dniowa kolonia dla wychowanków w Stegnie.
- „Organizacja letniego wypoczynku dla dzieci i młodzieży z terenu Województwa Mazowieckiego w czasie ferii letnich 2016” - półkolonie.

Ad. 4. Finansowanie.

Zgodnie z art. 176 pkt 4 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych gminy należy finansowanie podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny oraz kosztów związanych z udzielaniem pomocy, o której mowa w art. 29 ust. 2, ponoszonych przez rodziny wspierające.

Ad. 4.1. Finansowanie podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny.

Zatrudnieni w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej asystenci rodziny uczestniczyli w szkoleniach podnoszących ich kwalifikacje, które sfinansowane zostały ze środków budżetu gminy w kwocie 1.667,00 zł oraz ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego w ramach realizacji przez Stowarzyszenie Słoneczny Dom w Radomiu zadania „Przystań – miejscem wsparcia dla dziecka i rodziny”.

Dodatkowo celem zachowania i wzmocnienia kompetencji zawodowych asystentów oraz przeciwdziałania zjawisku wypalenia zawodowego Ośrodek zatrudniał na umowę zlecenie psychoterapeutę superwizora. Obszarami prowadzonej superwizji była skuteczna i systematyczna analiza pracy asystentów, a także wyznaczanie kierunków pracy zgodnie ze specyfiką klientów. Koszt usługi superwizora w 2016 roku wyniósł 8.500,00 zł. Z wypowiedzi asystentów wynika, że systematyczny kontakt z doświadczonym psychoterapeutą pozwala na bieżącą analizę podejmowanych działań. Podczas superwizji asystenci rodziny mają możliwość podzielenia się z psychoterapeutą swoimi trudnościami, wątpliwościami i pomysłami. Tego rodzaju wsparcie asystenci wskazują jako najbardziej skuteczne w rozwiązywaniu bieżących spraw i problemów.

Ad. 4.2. Finansowanie kosztów związanych z udzielaniem pomocy przez rodziny wspierające.

W celu wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodzina może zostać objęta pomocą rodziny wspierającej (zgodnie z art. 29 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej). Rodzina wspierająca otrzymuje zwrot kosztów związanych z udzielaniem pomocy (art. 31 ust. 1 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej).

W 2016 roku na terenie Gminy Miasta Radomia nie ustanawiano rodzin wspierających.

Ad. 5. Sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych.

Realizując zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w 2016 roku przygotował dwa sprawozdania o których mowa w art. 176 pkt 6 wyżej cyt. ustawy. Sprawozdanie z wykonywania zadań za okres od 1 stycznia do dnia 30 czerwca 2016 roku zostało przekazane w terminie do 31 lipca 2016 roku, natomiast za okres od dnia 1 lipca do 31 grudnia 2016 roku w terminie do 31 stycznia 2017 roku zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 lutego 2016 roku, (Dz.U. z 2016 r., poz. 213).

Ad. 6. Prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji wychowawczej.

Praca z rodziną zagrożoną kryzysem jest jednym z priorytetowych zadań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. W sytuacjach, gdy zagrożone jest dobro dziecka pracownicy podejmują natychmiastową interwencję w środowisku zamieszkania rodziny. Ogromnie istotną rolę odgrywa tu współpraca wszystkich służb działających na rzecz rodziny. Ośrodek współdziała z policją, pracownikami służby zdrowia, pracownikami oświaty oraz kuratorami rodzinnymi. Ponadto pracownicy socjalni i asystenci posiłkują się różnymi placówkami i organizacjami pozarządowymi świadczącymi niezbędne porady i terapię. Najczęściej kierują takie osoby do Ośrodka Interwencji Kryzysowej.

W rodzinach, które pracowały z asystentem przygotowywany był plan pracy, a także nie rzadziej niż raz na pół roku, sporządzana była ocena sytuacji rodziny.

Monitoring sytuacji poszczególnych środowisk i zachodzących w nich zmian prowadzono poprzez bezpośredni kontakt z rodziną. W przypadku dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej asystenci uczestniczyli w posiedzeniach zespołów do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka. W przypadku 18 rodzin, asystenci brali regularnie udział w spotkaniach grupy roboczej w związku z procedurą „Niebieskiej Karty”.

W rodzinach, które nie zostały objęte wsparciem asystenta, praca na rzecz dzieci prowadzona była przez pracowników socjalnych w ramach pracy socjalnej. W 2016 roku pracownicy socjalni prowadzili pracę socjalną w 2139 środowiskach, gdzie najczęściej występowały problemy: bezrobocie, uzależnienia, konflikty rodzinne oraz przemoc. W przypadku 616 rodzin praca prowadzona była w oparciu o kontrakt socjalny.

Ad. 7. Potrzeby związane z realizacją zadań z zakresu wspierania rodziny.

Na podstawie z art. 179 ust.1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2016 r., poz. 575, z późn. zm.) określono następujące potrzeby w zakresie wspierania rodziny:

- Konieczny jest dalszy rozwój placówek wsparcia dziennego ze szczególnym wskazaniem na osiedla socjalne. Z analizy dostępnych dokumentów wynika, że możliwości działających w Radomiu placówek wsparcia dziennego wykorzystywane są niemal w 90% (na 130 dostępnych miejsc przebywa średnio 115 dzieci) i zabezpieczają one potrzeby części mieszkańców. Jednakże brak tego typu placówek na obrzeżach miasta, gdzie usytuowane są skupiska mieszkań socjalnych, w których odnotowuje się najwięcej środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także rodzin wykluczonych społecznie.
- Zwiększenie liczby asystentów rodziny w gminie Radom dzięki czemu wzrośnie skuteczność oddziaływań profilaktycznych. Systematyczny wzrost liczby rodzin pozostających pod opieką asystentów rodziny wskazuje na rosnące zapotrzebowanie na tego typu wsparcie.
- Stałe podwyższanie kwalifikacji, poszerzanie wiedzy i umiejętności asystentów rodziny poprzez udział w szkoleniach, warsztatach, seminariach. Z uwagi na specyfikę wykonywanej pracy, niezbędne jest również zapewnienie asystentom rodziny systematycznego wsparcia superwizora-psychologa, psychoterapeuty.
- Propagowanie wśród różnych grup zawodowych wiedzy z zakresu charakteru pracy asystentów rodzin. Mimo kilku lat funkcjonowania tej grupy zawodowej nadal obserwuje się brak świadomości jej funkcji i roli w rodzinie.
- Konieczne jest podjęcie działań, mających na celu upowszechnienie udzielania pomocy rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych w formie asysty rodzin wspierających.
- Dookreślenie zasad współpracy i sprawnej wymiany informacji pomiędzy Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej a poszczególnymi instytucjami i podmiotami zaangażowanymi w udzielanie wsparcia rodzinom.

- Utworzenie w gminie oddziału szpitalnego i zatrudnienie dziecięcego psychiatry do właściwej diagnozy zachowań psychotycznych wśród dzieci i młodzieży. Jest to związane z nasileniem się zjawiska agresywnych zachowań i przedłużających się stanów psychotycznych u nieletnich.

Mając na uwadze dynamikę problemów z jakimi boryka się dzisiejsza rodzina konieczny jest systematyczny monitoring i ewaluacja jej potrzeb. Podejmowanie stosownych działań, będących odpowiedzią na potrzeby w zakresie realizacji zadania przyczyni się do dalszego rozwoju systemu opieki nad dzieckiem i rodziną w gminie.